

Titel: Journalen NB25

Citation: "Journalen NB25", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K24*, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2007 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-nb25-txr-shoot-k3.pdf> (tilgået 31. juli 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K24

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.
[Læs CC0-erklæringen](#)

3. Indhold

»Pilatus skriver: Jødernes Konge og siger: hvad jeg skrev det skrev jeg – ja, han havde jo ogsaa Ret, men anede ikke hvorledes«. SK anfører episoden som et eksempel på den sproglige omvendthed, der gerne gør sig gældende, når det guddommelige er skjult til stede og »det Faktiske forvandler sig (...) til at betyde noget uendeligt Høiere« og derved bliver »løftet en Qvalitet over det Menneskelige«. Udsagn af den art skal tolkes helt anderledes end andre udsagn, så meget mere som de »give omvendt Gjenlyd, blive sande omvendt hørte« (NB25:85).

Journalen NB25 præges over store strækninger af denne forestilling om det omvendtes betydning og betjener sig af en omvendtheds hermeneutik, hvis formel er den dialektiske, at »det Positive [er] kjendeligt paa det modsatte Negative« (NB25:89). Eksempelvis skriver SK korrigerende i en kommentar til Cicerus gudsbegreb: »Nei, Xstd. den vender Sagen anderledes. Jo Elendigere, jo mere Forladt, jo Ubetydeligere, jo Ulykkeligere Du er – vær forvisset: desto mere bekymrer Gud sig om Dig« (NB25:19). Det omvendte som en afgørende side af kristendommens væsen kommer også til udtryk i en optegnelse med overskriften »Enkens Søn fra Nain / eller / Mødet mellem Død og Liv«.

Fra den ene Side kommer et Ligfølge, fra den anden Side Xstus.

Fra den anden Side, ∴: den modsatte Side.

Saaledes er hele Xstd.: fra den anden Side; Modsætningen til det blot Msklige.

Xstd. forvandler Død til Liv (Opvækkelse – Udødelighed), men først forvandler den ogsaa Liv til Død (Afdøen), altid det Modsatte, altid: fra den anden Side. (NB25:36)

Optegnelse på optegnelse i NB25 udfolder, hvorledes den kristne må indøve og tilegne sig denne omvendtheds hermeneutik, så han bliver i stand til at fortolke sit liv i helt andre kategorier og perspektiver end den ikke-kristne (fx NB25:49; NB25:63-64, NB25:89). At lidelsen *i sig selv* er et af de kendetegn, hvormed det guddommelige viser sig for mennesket, kommer til udtryk i journalens første egentlige optegnelse, der bærer overskriften *Guds-Forholdet* og lyder:

Strengt taget maa det jo ogsaa være saaledes, at just at forholde sig til Gud kjendes paa, at Alt mislykkes. Dersom dette ikke var saa, var det jo muligt, at En vilde holde sig til Gud – for at Alt skulde lykkes. Det er altsaa Udtrykket for Guds Selvhævdelse; han ligesom siger: vil Du virkelig have med mig at gjøre, maa Du finde Dig i, at jeg controllerer Dig derved, at just Uheld og Modgang og Lidelse udspringer deraf. (NB25:4)

Forestillingen om Gud som »den uendelige Controlleur« (NB25:50) synes mere udtalt i NB25 end i de tidligere journaler og ledsages af en mistanke om, at menneskets syndighed koncentrerer sig i en lyst til at snyde og bedrage Gud, hvorfor Gud må træffe sine forholdsregler: »Gud maa jo kontrollere, han kan jo ikke ville lade sig narre, eller tillade Dig at blive i en Indbildning« (NB25:4). I sin skildring af det pres, som Gud i sin usynlige væld udsætter den kristne for, lader SK hyppigt det abstrakte gestalte sig i konkrete episoder og situationer: »Jeg tør jo neppe gaae over mit Stuegulv, neppe røre mig, neppe sige eet Ord, at det ikke skal mishage Gud – og for Gud (men er han nærværende er jeg jo for Gud) er den største Ubetydelighed commensurabel for den største Afgjørelse« (NB25:61). At optegnelser af denne art rækker langt bagud i SKs egen livshistorie og for så vidt har selvbiografisk karakter, forsøger han på ingen måde at skjule:

O, min Gud, min Gud, ulykkelig, kvalfuld var min Barndom, fuld af Marter min Ungdom – jeg har vaandet mig, sukket og skreget – – tak (...) Du uendelige Kjerlige, at Du gjorde det saaledes! Der ligger for et Msk. 30, 40 maaskee 70 Aar – Du forhindrede mig (kjerligt) i, for denne Sum kun at komme til at købe Kage og Slikkerie, saa jeg enten Intet vilde have at erindre i Evigheden, eller jeg, til evig Qval, maatte evig erindre, at jeg købte det Usle. (NB25:64)

SK ironiserer adskillige steder over menneskenes lige så hykleriske som komplekse grunde til »at gjøre Gud om«, så hans kærlighed bliver blødagtig og sentimental, hvormed Gud får karakter af »saadan en rar Onkel, en rigtig god Bedstefader, hvilken vi Mske ypperligt kan bruge« (NB25:49; NB25:57). I nogle kompakte, forfaldshistoriske oversigter forfølger SK denne afvikling af Guds suverænitet, der intensiveres gennem den moderne institutionalisering og professionalisering af det religiøse. Omkostningerne har bl.a. været en markant svækkelse af den enkeltes lidenskab, falsk bevidsthed og en omsiggribende dyrkelse af blot humane værdier, bløde borgerdyder, der identificeres med de sandt kristelige. SKs protest er kategorisk: »Styrelsen er kjed af det Hyklerie og al den Efterabelse, der er drevet med det Historiske og det Historiskes Vished, og vil tvinge Mskene ud igjen i Primitivitet« (NB25:11). En sådan »Primitivitet« markerer den umodificerede modsætning til det velkendte og fortrolige og udgør SKs radikale alternativ til den civilisatoriske bemestring af verden, som ikke mindst kommer til udtryk i storbyens u-natur. SK indskriver sig da ogsaa i den moderne civilisationskritik, når han kundgør: »Sandeligen, vi behøve at leve mere sammen med Naturen om ikke for Andet saa for at faae mere Indtrykket af Guds Majestæt. Klyngede op til hinanden i

Culturlivets store Stæder have vi saavidt som muligt afskaffet alle rystende Indtryk, en sørgelig Demoralisation.« (NB25:59).

Et af de mest virkningsfulde bidrag til afviklingen af »alle rystende Indtryk« kommer fra de teologiske docenter og professorer, der i videnskabens navn har fået omgjort den subjektive, guddommelige *lærer* til en objektiv, dogmatisk *lære*. Hvad der burde have været opfattet som »Charakter-Opgaver« er blevet omdannet til »Virtuositets-Opgaver« (NB25:8). Lige så lidt som SK lægger fingrene imellem i sin kritik af den teologiske professor – »Professoren er Castraten; men han har ikke gildet sig for Himmeriges Riges Skyld, men omvendt, for ret at passe ind i denne karakterløse Verden« (NB25:26) – lige så skånselsløs er han, når han tager den danske præstestand i øjesyn. Præsterne er den moderne tids »Sophister« (NB25:42; jf. NB25:96), der med deres tomme retorik og fidele fraser tømmer den sidste mening ud af kristendommen: »Det er dog saa let at see, at naar Forkynderen af det Christelige ikke er i Charakter af det Christelige, saa frembringer Forkyndelsen lige den modsatte Virkelighed.« (NB25:69; jf. NB25:75). En sådan praksis er i grunden lige så bagvendt, »som hvis en Stat hittede paa at holde 1000 Embedsmænd der lønnedes for at forsvare Cirklen – ved at bevise at den er en Fiirkant« (NB25:89; jf. NB25:51; NB25:61). SKs indignation over nutidens tankeløse behandling af tidligere tiders helstøbte, kristne helte, »Xstdommens Heroer« (NB25:86), synes at kulminere, når han betænker den skæbne, der er overgået Pascal:

Hvo er i nyere Tider blevet benyttet som Pascal af Præster og Professorer! Man tager hans Tanker – men at Pascal var Asket, gik med Bodsskjorte og Alt hvad dertil hører, det udelader man. (...) Men saaledes er det overalt, overalt denne infame, væmmelige Canibalisme, med hvilken man (som Heliogabal aad Strudse-Hjerner) æder de Afdødes Tanker, Meninger, Yttringer, Stemninger – men deres Liv, deres Charakter, nei Tak det skal man ikke have Noget af. (NB25:106)

Den omvendthedens hermeneutik, som SK praktiserer, retter sig i særlig grad mod forholdet mellem loven og nåden, idet »'Naaden' er blevet forkeert anbragt, altfor tidligt« (NB25:9). Denne alt for tidlige anbringelse får til følge, at man i kristenheden opfatter kristendommen som »et Incitament i Retning af: at nyde Livet, en ny, en potenseret Stimulation i Retning af Livs-Nydelse«, hvorved der fremkommer et formasteligt raffineret begreb om forsoningens væsen: »Du har en forsonet Gud – nu skal Du ret nyde Livet. / Dette er den størst mulige Bagvendthed.« (NB25:46). Forsøget på at retvende denne »Bagvendthed« implicerer en præcisering af den reformatoriske forståelse af forholdet:

Luther ordner det rigtigt saaledes: Xstus er Gave – dertil svarer Tro. Dernæst er han Forbillede – dertil svarer Efterfølgelse. Men nøiagtigere maa man sige: 1) Efterfølgelse, i Retning af en afgjørende Handling, hvorved Situationen for det at vorde Xsten bliver til. 2) Xstus som Gave – Tro. 3) Efterfølgelse som Troens Frugt. (NB25:35; jf. NB25:48; NB25:67; NB25:92)

I sine refleksioner inddrager SK hyppigt biskop Mynster, hvis embedsførelse og person også i denne journal optager megen plads. SK er således ikke i tvivl om, at Mynster har »forfeilet Xstd., forrykket Christendommen« (NB25:50), hvad han punkt for punkt dokumenterer i en fyldig optegnelse betitlet »**Den Mynsterske Christendoms-Forkyndelse**«. Optegnelsen synes at være en skitse til en større lovprisning af Mynster, hvilket et par instruktive parenteser med ordet »Lyrik«, henholdsvis »ny Lyrik«, bestyrker indtrykket af (NB25:68). Af en senere optegnelse fremgår det, at Mynster kunne klare frisag, dersom han officielt ville vedgå, at han med sin forkyndelse havde formildet kristendommen: »En lille Indrømmelse fra hans Side, og det Hele vil være ham saa fordeelagtigt som muligt, Ingen vil see, hvorledes det egl. hænger sammen, hvad jeg altid har skjult over ved at bukke saa dybt for ham.« (NB25:84).

Forberedelserne til en »*Collision med Mynster*« (NB25:84) spores flere steder i journalen, ikke blot i den teologiske tematik, men tillige i den polemiske tone, der præger flertallet af optegnelserne i journalen. Adskillige af disse har aforistisk karakter, ligner teologiske diapsalmata (jf. NB25:14; NB25:53; NB25:65; NB25:66; NB25:70; NB25:80) og foregriber dermed den meddelelsesform, SK så storstilet benytter sig af, da »Collisionen« omsider bliver en realitet. Skildringen af et »Skilpadde-Gilde« med deltagelse af en højt dekoreret og dybt hyklerisk gejstlig (NB25:83) er nærmest som skåret ud af *Øieblikket*.

Nogle af de sidste optegnelser i journalen er viet SKs forhold til J.F. Giødwad, som SK ikke kan lade være at holde »saa meget af« (NB25:112), skønt Giødwads tilkendegivelser under *Corsarens* angreb på SK bestemt ikke var ganske entydige. Ikke mindre tvetydige og vedholdende er SKs følelser for Regine, som han ifølge en større optegnelse »*Om 'Hende.'*« har mødt hver dag i løbet af den sidste del af 1851. SK vil gerne forklare sig, men frygter følgerne af en tilnærmelse, der ikke bliver lettere af, at SK også forbeholder sig ret til »alvorligen at skjende paa hende for hendes Hefthighed i sin Tid« (NB25:109; jf. NB25:113).